

1. Оксана Кісь «Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади». URL: https://uamoderna.com/images/archiv/11/2_UM_11_Vstup_Kis.pdf (дата звернення 05.05.2021).

2. Тетяна Пастушенко «Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні». URL: https://klio-mukolaiv.at.ua/prochutatu/usna_istorija.pdf (дата звернення 05.05.2021).

3. Оксана Кісь «Усна історія: концептуальні засади». URL: https://social-anthropology.org.ua/wpcontent/uploads/2016/04/Kis_ON_theory.pdf (дата звернення 05.05.2021).

4. Starr Louis. Oral History, in: Encyclopedia of Library and Information Science. Vol.20. New York, 1997. ДР. д440. дURL: <https://www.worldcat.org/title/encyclopedia-of-library-and-information-science-vol-20-nigeria-libraries-in-to-oregonstate-university/oclc/58646619> (дата звернення 05.05.2021).

УДК 325.3(410)«1837/1901»:373.5.016:94

Сінченко Є.С.

здобувачка IV курсу спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія),

Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Г.В.Батенко, к.і.н., доцент

БРИТАНСЬКА КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА ВІКТОРІАНСЬКОЇ ЕПОХИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ

Анотація. Ця стаття присвячена періоду правління королеви Вікторії, що характеризується прискореним територіальним зростанням Британської імперії і настільки ж швидким зверненням британського суспільства в імперську віру. Саме в цей період величезні економічний потенціал країн Азії та Африки, широкі перспективи політичного розвитку колоній, військова міць імперії і можливість здійснювати цивілізаторську місію – всі ці аспекти імперської ідеї і політики були по-новому осмислені за два останні десятиліття XIX ст., коли імперіалізм зайняв становище панівної ідеології Великобританії. У статті наголошується кілька аспектів британської імперської ідеї, а саме економічний, культурологічний і політичний

Ключові слова: колоніальна імперія, колоніальна політика, імперська ідея, колонія, Опіумні війни, «Акт про Британську Північну Америку», інформаційні технології, урок-лекція

Актуальність теми. Вибір даної теми обумовлений, тим, що в даний час в системі міжнародних відносин можна спостерігати те, як одні країни прагнуть здійснювати контроль над іншими державами, вдаючись при цьому до використання всіляких способів, таких як загрозу застосування військової сили або економічних заходів. Щоб більш детально розібратися в даному питанні, потрібно звернути увагу на історичний приклад, а саме експансіоністську політику Великої Британії вікторіанської епохи. До того ж процес поширення

колоніальної доктрини Великої Британії вікторіанської доби має величезну кількість так званих «білих плям» у вивченні.

Стан вивчення проблеми. У працях західних істориків-дослідників колоніальна політика Великобританія розкривається в якості реакції на певні події політичні в світі в XIX столітті, що представляли загрозу британській присутності в державі, а зовсім не як єдина, запланована політика, що націлена на довгострокові перспективи. У цих роботах чітко простежується тенденція при висвітленні подій, з чого, власне, і випливає потреба в дослідженні колоніальної політики Великобританії в XIX столітті на етапах її освіти і реалізації під час всього періоду колоніального присутності Британії в тій чи іншій державі. Варто підмітити, що в статті представлено праці англійських дослідників таких як Арбор Ен [1], Бабер Захер [2], Лонг Чарльз [4] та інші.

Мета. Комплексне вивчення особливостей колоніальної політики Великобританії в різних точках світу в XIX столітті.

Виклад основного матеріалу. У здійсненні зовнішньої політики Великобританія спиралася на велику перевагу на морі і на наявності великої мережі військово-морських баз. Протягом усього дев'ятнадцятого століття Єгипет займав важливе місце у зовнішньополітичних планах Великої Британії. Для цього Англія почала проводити політику великих вкладень в економіку Єгипетської держави. Вже до 1875 року заборгованість Єгипту Британії була настільки велика, що країна була примушена поступитися британцям своїми акціями в компанії Суецького каналу, англійці заплативши чотири мільйони фунтів стерлінгів, отримали сорок чотири відсотки акцій, а через рік до Єгипту була запрошена спеціальна комісія для контролю фінансів всередині країни [4, с. 581-583]. До 1882 року Британія здійснила фактичне завоювання Єгипту. Окупація цієї країни дозволила Британії контролювати судноплавство по Суецькому каналі для того, щоб мати можливість потрапити цим шляхом до ще однієї колонії Індії [8, с. 3-12].

За посередництвом лорда Кромера було проведено освітню реформу, що стала важливою частиною колоніальної політики Британії щодо Єгипту. Так, у 1837 р в Каїрі відкрилося педагогічне училище. Примітно те, що там вперше стали вчитися і дівчата. Вже наприкінці дев'ятнадцятого століття на чолі Дугласа Данлопа було створено Департамент освіти, зазначений керівник департаменту міг створювати нові заклади освітнього значення, а також зачиняти старі освітні заклади [6, с. 3-7].

Незабаром після окупації Єгипту Британія встановила свою владу над сусіднім Суданом, країною, південні рубежі якої підходять до самого екватору, і до кінця XIX століття Британія почала виношувати плани підпорядкування собі суцільної смуги африканської території від Каїра до мису Доброї Надії [5, с. 80-86].

Одним з батьків цього плану був прем'єр-міністр британської південноафриканської Капській колонії Сесіл Родс, який створив власну компанію «Бічуаленд», що спеціалізувалась на видобутку алмазів в Африці. Експансія британських колоніальних володінь в Південній Африці викликала рішучі протести з боку іншої групи білих поселенців в цьому регіоні - бурів, нащадків голландських колоністів, які влаштувалися в Африці ще в XVII столітті, але спроби анексувати Трансвааль за допомогою державного перевороту в кінці 1895 року провалилися. І лише після тяжкої кровопролитної

англо-бурської війни (жовтень 1899 - травень 1902 р.) Трансвааль і Помаранчеву республіку включили до складу володінь Великобританії. [10, с. 121-124].

Важливе становище Тайваню в зовнішній політиці Великобританії стало відігравати ще на початку XIX століття. Закінчення першої «опіумної» війни (1839 - 1842) і підписання нерівноправного Нанкінського договору між Великобританією і Китаєм, змінило акценти британської політики щодо Тайваню. «Відкриття» на східному узбережжі китайських портів, таких як Фучжоу, Амой і Шанхай для англійської торгівлі, зумовило ускладнення торговельної структури Великобританії на даних територіях. Зріс обсяг ввезених в Китай товарів, причому поряд з опіумом стали експортуватися і промислові товари. У 40-х роках XIX століття поступово стало налагоджуватися і пароплавне сполучення між Гонконгом і відкритими китайськими портами [11, с.134-137].

Тяньцзінський і Пекінський мирний договір разом зумовили початок широкомасштабного англійського проникнення на Тайвань. Уже в 1861 році Великобританія, перша із західних держав, відкрила своє консульство в Тайвань-фу - місті, розташованому в західній частині острова. В умовах, що змінилися Тайвань більше не розглядався англійськими комерсантами виключно як опорний пункт в торгівлі опіумом. Особливий інтерес тепер викликали окремі експортно орієнтовані галузі тайванського господарства, а також корисні копалини. Велике значення надавалося запасам тайванського вугілля, актуальність видобутку якого визначалася розвитком пароплавного сполучення.

У міру зростання економічного значення Тайваню, посилюються і вимоги британських комерсантів «відкриття» острова для іноземної торгівлі. Даний проект був реалізований після завершення другої «опіумної» війни (1856 - 1858). Згідно з новим, Тяньцзінському договором між Великобританією і Китаєм (1858) два тайваньських порту Даньшуй і Тайвань-фу були відкриті для англійської торгівки. Саме вони і стали плацдармом для подальшої економічної експансії [9, с. 345-350].

Колоніальна політика Великої Британії зіграла величезну роль в розвитку вищої освіти у Індії. В країні було збудовано 27 університетів та коледжів. Англійським колоністам потрібні були технологи, техніки та спеціалісти, які б вчилися за британським зразком. Так, університет Бомбея був єдиним вузом, де здійснювалася якісна підготовка спеціалістів в галузі технічних наук. У 1886 році був заснований жіночий коледж на території Уттар Прадеш і коледж у Тамілі, який був заснований в 1892 році [2, с. 90-105].

В середині 1870-х рр. було покладено початок офіційного вживання терміна «Британська імперія». Після бурхливих дебатів в обох палатах парламенту королева Великобританії Вікторія (1837-1901) отримала право називатися «імператрицею Індії». Цей титул покликаний символізувати нову політику метрополії щодо колоніальних володінь, в першу чергу Індії. Експорт британського уряду товарів на територію Індії призвів кризову ситуацію серед індійського ремісничого прошарку. Капітал вкладений англійським урядом в будівництво залізничних доріг, іригаційних робіт зросло на 56 %, інвестування в промисловість становило 23% в, так що таким чином заощадження в банках депозитів склало 43 %, обсяг інвестицій на розвиток місцевих органів зріс на 90% і тому сума доходу зросла на 26%, а оборот рупія на 3% більше. Імпорт збільшився на 36%, а експорт збільшився на 45% [1, с. 340-342].

Була створена Рада у справах Індії при державному секретарі. Вся повнота влади в самій Індії була зосереджена у руках генерал-губернатора, який відтепер здійснював свої повноваження спільно з Виконавчою радою і отримав титул віце-короля. У повному складі, включаючи призначаються віце-королем осіб, він називався Законодавчим радою і наділявся законодавчими функціями. Губернаторів і свої законодавчі ради отримали всі провінції, а зберігалися індійські князівства формально вважалися суверенними державами [7, с. 210-214].

В середині XIX ст. місцеве самоврядування в колонії Канаді отримало подальший розвиток. У кількох провінціях Канади створюється інститут під назвою «Відповідального уряду». Відповідно до прийнятого в 1865 р акту про дійсність колоніальних законів, за яким всі акти місцевих законодавчих органів могли бути визнані недійсними тільки в двох випадках: а) якщо вони якимось суперечили законодавчим актам британського парламенту, які мають дію саме в цій колонії; б) якщо вони вступали в протиріччя з місцевими наказами та постановами, видавалися на підставі такого акта або мають в колонії силу такого роду акту.

У той же час, закони колоніальних законодавчих органів не мали визнаватися недійсними, навіть якщо вони не відповідали нормам англійського «загального права». Місцеві законодавчі збори отримували право створювати суди і видавати постанови, що упорядковують їх діяльність. Після прийняття в 1867 р британським парламентом конституції Канади («Акта про Британську Північну Америку»), був створений зразок конституцій інших колоній, які отримували згодом статус домініону. Цим парламентським актом оформлялося об'єднання в єдиний домініон (Канада) кількох провінцій і територій (Квебек, Онтаріо, Нова Шотландія і Нью-Брансвік). «Акт про Британську Північну Америку» укладав в собі основні риси британської конституції і досвід створення федеральної держави в Сполучених Штатах Америки [3, с. 56-78].

На сьогодні можливості для розгляду окремої теми при викладенні історії існують різні, особливо потрібно звернути увагу на інформаційні технології. Комп'ютер не може повністю замінити вчителя, але допомагає полегшити його працю, зацікавити дітей, забезпечити більш наочне, нове сприйняття навчального матеріалу. При комп'ютерному навчанні кожен учень отримує можливість розвитку навичок дослідницької діяльності. При широкому впровадженні нових інформаційних технологій в навчальний процес зміниться сама технологія навчання, а це призведе до перегляду багатьох традиційних підходів в побудові сучасного уроку історії.

Ідея мультимедіа полягає в використанні різних способів подачі інформації, включення в програмне забезпечення відео- і звукового супроводу текстів, високоякісної графіки та анімації дозволяє зробити програмний продукт інформаційно насиченим і зручним для сприйняття, стати потужним дидактичним інструментом, завдяки своїй здатності одночасної дії на різні канали сприйняття інформації. Використання мультимедійних технологій в навчанні реалізує кілька основних методів педагогічної діяльності, які традиційно поділяються на активні і пасивні принципи взаємодії учня з комп'ютером.

Успішне проведення лекцій вимагає від вчителя великої вдумливої підготовки до неї і ця підготовка полягає не тільки у визначенні мети лекції та

відбору матеріалу із зазначеної теми з історії, що визначає її зміст, а й в ретельному продумуванні методики проведення лекції з метою підвищення її ефективності, яка пропорційна праці вчителя, витраченому на її підготовку. Лекційний метод може бути ефектно використаний тільки тоді, коли вчитель продумає шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів і зробить їх різноманітними. Готуючись до уроку - лекції, вчитель повинен продумати шляхи фіксації матеріалу вчителем на дошці так як одночасно вправляються при цьому зорова, слухова і моторна пам'ять сприяють засвоєнню досліджуваного матеріалу. Тільки при проведенні вище викладеного урок-лекція буде відповідати всім дидактичним вимогам, які пред'являються до сучасного уроку історії.

Висновок. Отже, політика Великобританії щодо її колоній в досліджуваній період будувалася в руслі загальної колоніальної політики. Відомо, що на рубежі XIX-XX століть, коли відбувалося встановлення англійського колоніального контролю над багатьма країнами, Британська імперія перебувала на етапі найбільшої могутності. Продовження експансії в той період було обумовлено і виправдовувалося переважно міркуваннями стратегічного плану, перш за все необхідністю встановлення британського контролю на шляхах, що ведуть до Британської Індії, і для її оборони. У міру відтискування Великобританії з позиції лідера індустріального світу, розширення колоніальних володінь почала розглядатися як одне з найважливіших засобів забезпечення динамічного економічного розвитку країни. Одночасно зросла роль військової сили як засобу захоплення нових колоній.

Список використаних джерел та літератури

1. Arbor A. American Opinion and British Rule in India Sydney Brooks *The North American Review* : University of Northern Iowa. № 649. P. 773-784. URL: <https://www.scientific-publications.net/download>.
2. Baber Z. *The Science of Empire: Scientific Knowledge, Civilization, and Colonial Rule in India*. State University of New York Press : United States of America, 1996. 318 p. URL: <https://www.worldcat.org/title/science-of-empire-scientific>.
3. Cazes P. *Notes sur le Canada*. Québec : Darveau, 1882. 283 p. URL: <https://etudier.uqam.ca/legende-releve-notes>.
4. Long C. C. *England in Egypt and the Soudan*. *The North American Review* : United States of America, 1899. P. 570-580. URL: <https://www.jstor.org/stable/25119188>.
5. Louis W. *Britain and Germany in Africa. Imperial Rivalry and Colonial Rule* : New Haven : London, 1967. P. 3-51. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-modern-african>.
6. Maman Y., Falah J. F. *Education Ltd. The Influence of British Earl of Cromer on the Education System in Egypt (1883-1907)*. *Advances in Historical Studies* : London, 2018 C.18. URL: <https://file.scirp.org/Html/3-2810249>.
7. Martineau H. *British Rule in India: A Historical Sketch*. Smith, Elder and Company : London, 1857. 356 p. URL: <https://onlinebooks.library.upenn.edu/>
8. McCrery C. *British Empire: 1707–1914*. The Encyclopedia of Empire. 2016 : London, p.12. <https://www.researchgate.net/publication/31>.

9. Montgomery R. China. Political, comical and social in an official report to her majesty's government. V. 1 : London, 1847. 502 p. URL: <https://www.amazon.com/China-Political-Commercial-Social>.

10. Wilde R. H. Joseph Chamberlain and the South African Republic 1895-1899. A study in the formulation of imperial policy : Pretoria, 1957. 157 p. URL: <https://www.amazon.com/-/es/Richard-H-Wilde/dp/B0006EFNWU>.

11. Wong J. Y. Deadly Dreams: Opium and the Arrow War (1856-1860) in China : Cambridge University Press : London, 200. 576 c. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs>.

УДК 94(38):316.346.2

Смирна А.С.

здобувачка IV курсу спеціальності

032 Історія та археологія,

Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Н.М.Кузовова, к.і.н., доцент

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ ДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ

***Анотація.** В статті розглядається проблематика об'єктивної оцінки положення грецьких жінок в світлі тогочасних суспільних норм. Метою є аналізування тогочасного положення жінки за доби античності в контексті гендерних досліджень. До уваги взято положення жінки, що склалося до класичного періоду, опинившись близьким до статусу раба. В статті наводяться приклади із нових історичних досліджень, що дозволяє поглянути на проблему під іншим кутом*

***Ключові слова:** гендер, гендерна історія, античність, фемінологія, жінка*

Жіноча історія в науковому середовищі посіла свою нішу відносно нещодавно. Поштовхом для цього стали жіночі рухи у США та Європі у 60-тих роках минулого століття. Напрямок, відносно, новий, але вже має велику сформовану історіографічну базу. Робота Дж. Скотт «Гендер: корисна категорія історичного аналізу» [1] стала фундаментальною для гендерної історії. Американка вперше сформулювала основні теоретико-методологічні положення гендерної історії. Науковиця вдало доводить, що гендерна концепція дає змогу системно структурувати суспільство з урахуванням індивідуально-особистісних характеристик.

Доба античності є невід'ємною складовою у дослідженнях гендерної історії. Античні жінки є яскравим прикладом того, як змінювались релігійні уявлення та моральні цінності у суспільстві, та як це все відображалось у відношенні до них з боку як чоловічої частини населення, так і самих жінок. Греки першими з народів стали дотримуватися принципу моногамії, а тримати у своєму домі багато дружин є варварською традицією, що не має ніякого відношення до справжніх еллінів. За моногамією закріпився патріархальний устрій у родині. Вже з самого народження жінка була залежною спочатку від батька, потім від свого чоловіка. В класичному грецькому полісі повне